שבטו של בנימין וירד לים תחילה שנאמר [1]שם בנימין צעיר רודם אל תקרי רודם אלא רד ים והיו שרי יהודה רוגמים אותם שנאמר שרי יהודה רגמתם לפיכך [א]זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזכן לגבורה שנאמר [2]ובין כתפיו שכן אמר לו רבי יהודה לא כך היה מעשה אלא זה אומר אין אני יורד תחילה לים וזה אומר אין אני יורד תחילה לים קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה שנאמר [3]סבבוני בכחש אפרים ובמרמה בית ישראל ויהודה עוד רד עם אל ועליו מפרש בקבלה [4]הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש טבעתי ביון מצולה ואין מעמד וגו' [5]אל תשטפני שבולת מים ואל תבלעני מצולה וגו' באותה שעה היה משה מאריך בתפלה אמר לו הקב"ה ידידיי טובעים בים ואתה מאריך בתפלה לפני אמר לפניו רבונו של עולם ומה בידי לעשות אמר לו [6]דבר אל בני ישראל ויסעו ואתה הרם את מטך ונטה את ידך וגו' לפיכך זכה יהודה לעשות ממשלה בישראל שנאמר [7]היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו מה טעם היתה יהודה לקדשו וישראל ממשלותיו משום דהים ראה וינוס תניא [ב]רבי אליעזר בן יעקב אומר אי אפשר לומר לוי למטה שכבר נאמר למעלה ואי אפשר לומר למעלה שכבר נאמר למטה הא כיצד זקני כהונה ולויה למטה והשאר למעלה רבי יאשיה אומר כל הראוי לשרת למטה והשאר למעלה רבי אומר אלו ואלו למטה הן עומדים הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה כלפי הר עיבל ופתחו בקללה מאי [8]על על בסמוך [ג]כדתניא [9]ונתת על המערכת לבונה זכה רבי אומר [ד]על בסמוך אתה אומר על בסמוך או אינו אלא על ממש כשהוא אומר [10]וסכות על הארון[ה] הוי אומר על בסמוך: הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה כו': תנו רבנן ברוך בכלל ברוך בפרט [ו]ארור בכלל ארור בפרט ללמוד וללמד לשמור ולעשות הרי

ארבע

אושפיזכן לגבורה. שבית קדשי הקדשים בנוי בחלקו: **בכחש אפרים.** שילאו לסמוך עליו וכחשו באמונתם: **רד עם אל.** ירד בים על שבטח בהקב"ה: **ישראל ממשלותיו.** דיהודה שנתקדש למשול בהן: **שכבר נאמר לוי למעלה.** משה כתב בתורה אלה יעמדו לברך וגו' שמעון לוי ויהודה(ז): **שכבר נאמר לוי למטה.** בספר יהושע (ח) כדכתיב וכל ישראל וזקניו עומדים מזה ומזה לארון נגד הכהנים והלוים אלמא כהנים ולוים למטה היו: **הראוי לשרת.** לשאת את הארון דהיינו מבן שלשים ועד בן חמשים: **למטה.** אצל הארון: **אלו ואלו.** ישראל ולוים למטה היו כדכתיב בספר יהושע: **על הר גריזים ועל הר עיבל.** שכתב משה בתורה על בסמוך כדמפרש ואזיל: **על בסמוך.** שהיה מושיב שני בזיכי לבונה בין שני הסדרים: **וסכות על הארון.** על כרחך לאו על ממש דהאי מחיצה הואי פרוכת ולא היה סכך: **ברוך בכלל ברוך בפרט.** כל הברכות והקללות(ח) נאמרו בהר גריזים ובהר עיבל בכלל ופרט ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת ארור אשר לא יקים הרי בכלל וכל אחת ואחת בפרט ברוך וארור ברוך אשר לא יעשה פסל ומסכה ארור אשר יעשה פסל ומסכה וכן כולן: **ללמוד וללמד לשמור ולעשות.** כל המצות כולן טעונות ארבעה אלה ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם(ט) וכתיב ולמדתם אותם את בניכם וגו'(י) הרי כאן ארבע מצות לכל מצוה ועל ארבעתן נמסרו ארור וברוך בכלל ופרט ברוך אשר ילמדו ארור אשר לא ילמדו וכן ללמד וכן לשמור וכן לעשות בכל אחד ארבע בריתות ברית לברוך בכלל ברית לברוך בפרט ברית לארור בכלל ברית לארור בפרט: (מכאן הפירוש שייך לע"ב) **ארבע וארבע.** ארבע בריתות ללמוד וארבע ללמד הרי שמנה: **שמנה ושמנה.** הא איכא עוד שמנה לשמור ולעשות: **וכן בסיני.** כשנאמרו כל המצות למשה נתנו כולן בארור וברוך בכלל ופרט: **וכן בערבות מואב.** כשאמרה לישראל כדכתיב (דברים א) בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה וגו': **שנאמר אלה דברי הברית וגו'.** בתר קללות וברכות כתיב מלבד הברית וגו' אלמא כברית ערבות מואב בברכות וקללות כך ברית בחורב. דהר גריזים והר עיבל לא איצטריך לאתויי קרא דעלה קאי וכה איירי. ושמרתם את דברי הברית הזאת לא גרס ליה הכא:

ארבעים

והיו שרי יהודה רגמתם רוגמין אותן. כך שנויה ברייתא במכילתין משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שהיו לו שני בנים אחד גדול ואחד קטן אמר לקטן העמידני עם הנץ החמה אמר לגדול העמידני בג' שעות בא הקטן להעמידו עם הנץ החמה ולא הניחו גדול אמר לו לא אמר לי אלא עד ג' שעות והקטן אמר לא אמר לי אלא עד הנץ החמה מתוך שהיו עומדים להוכין נגער אביהן אמר להן בניי מכל מקום שניכם לא כיוונתם אלא לכבודי אף אני לא אקפח את שכרכם מה שכר נטלו שבטו של בנימין שירד תחילה לים ששרתה שכינה בחלקו שנאמר וכו' ומה שכר נטלו שבטו של יהודה זכה למלכות שנאמר שרי יהודה רגמתם אין רגמתם אלא מלכות שנאמר באדין אמר בלשצר והלבישו לדניאל ארגוונא (דניאל ה):

אי אפשר לומר לוי למטה וכו'. ירושלמי ר"ש אומר שמעון ולוי מה שמעון כולו למעלה אף לוי כולו למעלה מה אני מקיים הדין תנייה נגד הכהנים והלוים כדאמר ר' יהושע בן לוי בעשרים וארבעה מקומות הכהנים נקראו לוים וזה אחד מהן והכהנים הלוים בני צדוק (יבמות פו:): **מאי** על על בסמוך כדתניא רבי אומר וכו'. האי דלא מייתי מתניתין בפרק שתי הלחם (מנחות צו.) אבא שאול אומר שם היו נותנין בזיכי לבונה של לחם הפנים ואטפחיים ריוח באמצע קאי שהיו נותנין בזיכי לבונה של לחם הפנים אמרו לו והלא כבר נאמר ונתת על המערכת לבונה זכה אמר להם והלא כבר נאמר ועליו מטה מנשה יש לומר משום דברייתא מפרש בהדיא על בסמוך ונראה אפי' רבי מאיר ור' יהודה דפליגי התם אאבא שאול ואמרי על ממש והכי משמע נמי בהקומץ רבה (שם כו.) כל היכא דאיכא למימר על ממש דאמרי' כ)[על ממש] דבעי שם רבי יצחק איברים שסדרן בלידי מערכה מהו אליבא דמאן דאמר על ממש לא תיבעי לך דעל העצים כתיב ל)[מ"מ] הכא כולי עלמא מודו דעל בסמוך ולא אמרי' המברכין על הר גריזים ממש והמקללים על הר עיבל כדאמרינן בירושלמי יכול אלו שבהר גריזים היו אומרים ברכות ואלו שבהר עיבל היו אומרים קללות תלמוד לומר הברכות והקללות אלו ואלו היו אומרים ברכות ואלו ואלו אומרים קללות יכול אלו שבהר גריזים היו עונין אחר הברכות אמן ואלו שבהר עיבל היו עונין אחר הקללות אמן ת"ל ועני כל העם ואמרו אמן אלו ואלו היו עונין אחר הברכות והקללות אמן הא כיצד בשעה שהיו אומרים ברכות היו הופכין פניהם וכו' ופלוגתא דרבי יוחנן ור"ש לקיש דפליגי בפרק התודה (שם דף עח.) השוחט את התודה לפנים ולחמה חוץ לחומה וכן בפרק תמיד נשחט (פסחים דף סג.) השוחט הפסח על החמץ לא שייכא להכא ונראה לר"י דרבי מודה נמי דכל על לכתחלה ולמצוה על ממש ושאני הכא דגזירת הכתוב היא וכלפריסית ובדיעבד מכשר על בסמוך דומיא דההיא דפרק שתי הלחם (מנחות דף לב.) דאם סידר מערכת לחם הפנים שתים של שבע שבע מ)[אמר רבי] רואין את העליונות כאילו אינן נ)[והא בעינן ונתת על המערכת לבונה מאי על בסמוך ורבי לטעמיה דאמר על בסמוך] וגבי בזיכי לבונה טעמא נמי כיון דמשמע על בסמוך אמרינן דהאי על נמי לכתחילה בסמוך קאמר מדלא שלא יפרוס הלחם ועוד ס)[דכי יהיב] בסמוך ע)[הוי] דרך כבוד טפי לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא כדאמרינן בכל המנחות באות מצה (שם סב.) גבי כבשי עצרת דכתיב והניף הכהן אותם על לחם הביכורים יכול יניח כבשים על גבי לחם תלמוד לומר על שני כבשים אי על שני כבשים יכול לחם על גבי כבשים תלמוד לומר על לחם הביכורים וכו' ר' חנינא אומר מניח הלחם בין שתי ירכותיהם של כבשים ומניף ונמצא מקיים שני מקראות הללו אמר רבי לפני מלך ב"ו אין עושין [כן] לפני ממ"ה עושין כן אלא מניח זה בצד זה ומניף והא בעינן על אמר רב חסדא לרב המנונא ואמרי לה רב המנונא לרב חסדא רבי לטעמיה דתניא וכו':

רבי

מסורת הש"ס

א) [עי' יומא יב. וזבחים נד.], ב) [תוספתא פ"ח ע"ש], ג) מנחות סב. לח., ד) [מנחות כז. עח: פסחים סג: סנהדרין יג:], ה) [נ"ל את הפרוכת הוי אומר וכו'], ו) [תוספתא פ"ח], ז) [דברים כז], ח) [דברים כח], ט) [שם ה], י) [שם יא], כ) [רש"ל], ל) [רש"ל], מ) רש"ל, נ) [רש"ל],

* * *

מוסף רש"י

ונעשה אושפיזכן לגבורה. שהיה הארון נתון בחלקו (יומא יב.). רבי אומר על בסמוך. שיתן הבזיכין של לבונה אצל הסדרים (מנחות סב.). כשהוא אומר וסכות על הארון את הפרוכת. דליכא למימר על ממש, דהא פרוכת מחיצה היא להבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים, הוי אומר על בסמוך. שהיה אצל הארון (שם).

תורה אור השלם

1. שָׁם בִּנְיָמִן צָעִיר רֹדֵם שָׂרֵי יְהוּדָה רִגְמָתָם שָׂרֵי זְבֻלוּן שָׂרֵי נַפְתָּלִי: תהלים סח כח
2. לְבִנְיָמִן אָמַר יְדִיד יְיָ יִשְׁכֹּן לָבֶטַח עָלָיו חֹפֵף עָלָיו כָּל הַיּוֹם וּבֵין כְּתֵפָיו שָׁכֵן: דברים לג יב
3. סְבָבֻנִי בְכַחַשׁ אֶפְרַיִם וּבְמִרְמָה בֵּית יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה עֹד רָד עִם אֵל וְעִם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן: הושע יב א
4. הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מַיִם עַד נָפֶשׁ: תהלים סט ב
5. אַל תִּשְׁטְפֵנִי שִׁבֹּלֶת מַיִם וְאַל תִּבְלָעֵנִי מְצוּלָה וְאַל תֶּאְטַר עָלַי בְּאֵר פִּיהָ: תהלים סט טז
6. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה מַה תִּצְעַק אֵלָי דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסָּעוּ: שמות יד טו
7. הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מַמְשְׁלוֹתָיו: תהלים קיד ב
8. אֵלֶּה יַעַמְדוּ לְבָרֵךְ אֶת הָעָם עַל הַר גְּרִזִּים בְּעָבְרְכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן שִׁמְעוֹן וְלֵוִי וִיהוּדָה וְיִשָּׂשכָר וְיוֹסֵף וּבִנְיָמִן: דברים כז יב
9. וְנָתַתָּ עַל הַמַּעֲרֶכֶת לְבֹנָה זַכָּה וְהָיְתָה לַלֶּחֶם לְאַזְכָּרָה אִשֶּׁה לַייָ: ויקרא כד ז
10. וְשַׂמְתָּ שָׁם אֵת אֲרוֹן הָעֵדוּת וְסַכֹּתָ עַל הָאָרֹן אֶת הַפָּרֹכֶת: שמות מ ג